

a. Contract of kruis

De geschiedenis der mensheid is gevangen in de noodlottige kringloop van het eigenbelang. Als wij het leven nauwkeurig bezien, dan komen we tot de ontstellende ontdekking dat alles op den duur te pletter slaat tegen de rots van het weloverwogen eigenbelang.

Bij elke beslissing, waarvoor enkeling en gemeenschap geplaatst worden, is het rekensommetje doorslaggevend. Dit is de koele berekening van het koele verstand en het nog veel koelere hart. Vergeet echter niet, dat deze koele baatzuchtige berekening, waarbij de mens een haast onbewuste rekenmachine geworden is, die even uitrekent „wat het oplevert” en „of het de moeite waard is” aan loon in geld, eer, invloed of genot, in deze wereld meestal vriendelijk aangekleed en lief gecamoufleerd is. Hoe menigmaal staat de vriendelijkheid, de attentie, zelfs het offer in dienst van ons loon waarop wij gieren? Zegt de volksmond niet: „een spiering uitgooien om een kabeljauw te vangen”, en „gaat de kost niet voor de baat”? Staat de voorkomendheid van de winkelier niet in verband met zijn winst? Is de hoffelijkheid van de heer tegenover de dame, de elegance van de diplomaat, de bezorgdheid van de verpleegster, de ijver van de dominee, niet voor een belangrijk deel een stuk der „bedrijfskosten”, waardoor zij straks in de een of andere vorm winst maken?

De mens is diplomaat van geboorte, die alle mogelijke wegen zoekt om zijn gewenste doel te bereiken. In het kleine kind dat zo lief tegen u aan kan vleien, zien wij het al. „Het is niet hierom maar daarom.” Men zegt, dat vrouwen hierin een zekere reputatie boven de mannen verkregen hebben. Ik geloof niet, dat de mannen in dit opzicht een haar beter zijn. Het verschil ligt alleen in de vorm. De man zal zijn koele verstand trachten te gebruiken, waar de vrouw haar warme gevoel in actie zet. Ieder heeft zo zijn eigen methoden gevonden in verband met eigen structuur, opvoeding, ervaring, milieu en omstandigheden.

Heeft de nieuwere psychologie niet voor velen de ontstellende ontdekking gedaan (die de Heilige Schrift intussen al eeuwen geleden gedaan had), dat het gedrag van de mens verklaard moet worden uit de doelstellingen die hij nastreeft? De beantwoording

Gen. 30 : 14b; 30 : 18; 49 : 14, 15; Deut. 33 : 18b; Richt. 5 : 15a; 10 : 1, 2; 1 Kon. 15 : 27; 15 : 34; 1 Kron. 12 : 32; Ezech. 48 : 33; Matth. 5 : 12; Luk. 14 : 27, 28, 33; Hebr. 11 : 35b.; Openb. 7 : 7.

van de vraag „wat bedoelt de mens eigenlijk?” brengt ons menigmaal dichter bij de waarheid omtrent de mens dan het antwoord op de vraag: „wat is de oorzaak van zijn doen?” Het merkwaardige is echter, dat de oorzaak dikwijls in het doel ligt, en dat het heden meer bepaald wordt door de toekomst dan door het verleden. Het leven is één onontwarbare kluwen van baatzuchtige berekeningen. Een ieder rekt naar zichzelf toe. Een ieder werkt op loon aan. Wij kunnen ineens staan bij de mens voor grandioze inconsequenties, voor een lijnrecht ingaan tegen eigen principes die jaren lang zo met hartstocht verdedigd zijn, en voor onverklaarbare gedragingen die wij geen plaats kunnen geven in het geheel van het beeld, dat wij van die mens gevormd hadden. Deze verrassingen moeten ons eigenlijk niet zo verrassen, wanneer wij maar oog hebben voor de doelstellingen die men nastreeft. Hier kan zomaar een gereformeerde jongen rooms worden, omdat hij het roomse meisje tegen elke prijs hebben wil; en daar wordt een rooms meisje zomaar gereformeerd, omdat die jongen wel een kerk waard is. „Paris vaut bien une messe”, Parijs is wel een mis waard, geldt in allerlei kringen en onder allerlei omstandigheden. „Daar zit vast wat achter,” zeggen de mensen, wanneer zij staan voor het onredelijke, inconsequente en onverklaarbare gedrag van hun medemens.

Voor deze zaken hebben wij mooi klinkende woorden als opportunisme en utilisme. Dat klinkt niet zo hard als wanneer wij deze zaken in eigen Nederlandse taal bewoorden namelijk in het woord: eigenbelang. Dat het per slot van rekening om loon gaat in de wereld, omdat niemand voor de filantropie werkt, vinden we normaal en natuurlijk vanwege dit véél voorkomende karakter van onze daden en woorden. „De liefde begint toch bij jezelf!” Intussen blijkt deze zogenaamde waarheid de kiem van elke oorlog te zijn.

Dat Jezus Christus de Vredevorst is staat mede in verband met het feit, dat de Heiland uit dit soort banale en praktische waarheden niet geleefd heeft. In Christus zien wij het „komen Gods” in deze wereld van diplomatiek eigenbelang vanaf het kleine kind over de kruiperige bedelaar tot de elegante beroepsdiplomaat, een komen Gods, waarin zich een totaal andere levensstijl openbaart, niet van het contract maar van het kruis, niet van de berekening maar van het geloof, niet van het eigenbelang maar van het offer. Christus was de enige Mens, Die uit een totaal ander beginsel en uit een totaal andere conceptie leefde en stierf. En daardoor en daarin brengt Hij vrede op aarde.

Waar Hij in het leven van de mens komt, daar moet het uit zijn

met het rekensommetje van deze wereld, en daar begint een andere berekening uit de hemel.

Is er verwachting voor deze wereld, die vanwege de even knappe als koele berekening bezig is een nieuwe oorlog voor te bereiden, en waarin we eigenlijk al zitten? Is er verwachting voor onszelf, ons gezin, ons volk en de wereld? Ja, die is er, doch niet door het ene duivelse belang te vervangen door een ander duivels belang, en niet door slechts van de ene berekening in de andere te vallen, maar alleen door radicale bekering tot een andere orde van leven en denken, van doen en laten, alleen door een volkomen verandering van de laatste doelstellingen van ons leven.

Van onszelf uit zijn wij allen geestelijke kinderen van Issaschar, de geboren diplomaat, de opportunist, die nu eens principieel is uit eigenbelang en dan weer zeer onprincipieel uit berekening. Issaschar is de man van het contract, dat zorgvuldig opgesteld is en voordelig luidt. Hij leeft in de categorie van het contract en de rekensom. Daardoor kan hij evengoed oorlogsheld als vredesapostel zijn. Daardoor kan hij lui blijven liggen, omdat het niet de moeite waard is, en daardoor kan hij ook vlug en vaardig zijn, wanneer het loon hoog is. Niet het kruis, in dienst en offerbereidheid voor het laatste heilige doel van de komst van het Godsrijk, maar het contract, in dienst van het eigenbelang, is het teken waarin Issaschar veelal geleefd heeft.

Onder deze vloek ligt reeds het geboorteuur van Issaschar. Hij is het kind van het contract, omdat Lea en Rachel het kruis niet aanvaard hebben. Hij is het kind van het banale handeltje tussen de twee concurrenten: Lea en Rachel.

Op zekere dag speelde Ruben, een jochie van een jaar of vijf, zes, op het veld, en hij komt thuis met handen vol „dudaïm”, even zeldzaam en gelukaanbrengend als bij ons klavervier (zie Gen. 30 : 14-18).

Het zeldzame is nu eenmaal voor de magisch-gevoelige wijl ongelovige mens even geheimzinnig als waardevol. Het brengt geluk!

Wie de vruchten van de dudaïm aftrok, had de toverdrank der liefde, die de kinderzegen bevorderde. Zo overlegde het ongelooft, dat altijd in bijgeloof moet vervallen. Zo overlegde nu ook Rachel, de kinderloze.

Wanneer nu de kleine Ruben thuis komt, ziet Rachel het kostbare goedje, en vraagt het kind om deze vruchten.

Maar Lea, altijd op haar „qui-vive”, snerpt haar toe: „Is het al niet mooi genoeg, dat je me Jacob geroofd hebt? Ik was toch de eerste en de oudste, en jij bent ertussen gekomen, en wil je

me nu ook nog kinderen roven?” Arme stakkers, deze beide vrouwen. Arm om de uiterlijke omstandigheden, nog armer door het gebrek aan geestelijke inhoud om de uiterlijke omstandigheden geestelijk en overwinnend te verwerken.

De één snakt naar een beetje liefde van haar man, en de ander naar de liefde van een kind. Ieder van haar kent eigen zwakheid en kracht. Ieder heeft een troef in handen! Lea . . . de dudaïm, het geheim van de kinderzegen! Rachel . . . heeft Jacob, het heimwee van Lea's hart! De één beschikt over de man, de ander over de kinderen. Zullen ze over alles een ogenblik heen-stappen, en een handeltje drijven door uitwisseling harer posities? En ja . . . ze verlagen zich beiden. Er is voordeel te slaan uit deze precaire situatie, die de kleine Ruben in zijn onnozelheid geschapen heeft. Het rekensommetje is gemaakt. Het contract getekend. Een ieder ontvangt het loon, waarop zij al jaren aasden. „Als jij, Lea, mij de dudaïm, het geheim van de kinderzegen geeft, dan krijg jij Jacob van me.” Zo koopt Lea van Rachel de liefde van Jacob. En zo betaalt zij als loon daarvoor de dudaïm. Ik een beetje meer vrouw-zijn, jij een beetje meer moeder-zijn.

En zo gebeurt het. Issaschar wordt ontvangen als kind van het contract, en geboren als zoon van het uitgerekende loon. Issaschar is winst. De kost ging voor de baat, maar de baat is groter dan de kost, zo redeneren beide vrouwen.

Als Issaschar geboren wordt, roept Lea uit: „God heeft mijn loon gegeven, nadat ik mijn dienstmaagd mijn man gegeven heb; en zij noemde zijn naam Issaschar”. Loon! De liefde is gehuurd!

„Als nu Jacob des avonds uit het veld kwam, ging Lea uit, hem tegemoet, en zeide: Gij zult tot mij inkomen, want ik heb u zekerlijk gehuurd voor mijns zoons dudaïm; en hij lag die nacht bij haar” (Gen. 30 : 16). Wie in de categorie van loon, winst en voordeel denkt, kan zich zedelijk verlagen tot het huren en kopen van liefde. Wie het geheim van het kruis als levensteken van Gods Koninkrijk niet kent, kan een contract maken waarin het heiligste van het leven verkwanseld wordt aan het vleselijk voordeel. Alles wordt een handeltje van „voor wat hoort wat,” maar de aroma is er af. Lea brengt het loon in haar kind Issaschar niet alleen in verband met het dudaïm-handeltje met Rachel, maar ook met het slavinnenhandeltje. Ze had immers ook „grootmoedig” haar slavin aan Jacob afgestaan! Ook dat was een handeltje, een gokje om méér liefde van Jacob.

Onder dit „gesternte” zal nu Issaschar verder geschiedenis maken. Hij zal de man en de stam worden van het weloverwogen eigenbelang, de berekening, de diplomatie.

Issaschar is de man, die alles weet uit te buiten voor zichzelf, die geen kansen voorbij laat gaan, die overal voor betalen laat, en die van alles beter weet te worden. Issaschar is uitgeslagen!

b. Tijdelijke winst en eeuwig verlies

Zó ziet Jacob zijn zoon Issaschar: „Issaschar is een sterk gebende ezel, liggende tussen twee pakken. Toen hij de rust zag, dat zij goed was, en het land, dat het lustig was, zo boog hij zijn schouders om te dragen, en was dienende onder cijs” (belastingen) (Gen. 49 : 14, 15).

Een sterke ezel! Zeker, sterk! Maar, een ezel! Nu ezel niet als symbool van domheid, „zo dom als een ezel”, maar als symbool van gemakzucht, van geen drie stappen verzetten, als gij het met twee afkunt. De ezel kan sjouwen, een echte „werkezel”, maar hij doet het liever niet. Als het moet, ja! Als de slagen van de ezeldrijver méér pijn doen dan de lasten die gedragen moeten worden. Uitgerend, alleen maar bedacht op „de weg van de minste weerstand”. Hij ligt tussen twee pakken. Jacob ziet Issaschar dus niet als een ezel, zwaarbeladen en zweogend onder de lasten, maar liggend tussen de lasten. De lasten en pakken der verantwoordelijkheid en roeping zijn er wel, maar hij laat die liever net zo lang liggen, totdat de slagen van de drijver onaangener zijn dan het dragen van de lasten der verantwoordelijkheid. En dan nog, als het even kan, het op een akkoordje gooien. Niet de roeping gehoorzamen om de roeping, maar om het loon dat eraan verbonden is. Het begeleidend verschijnsel van het loon wordt voor hem de enige waarde en zin van de gehoorzaamheid aan de roeping. Een loondienaar is hij, die de weelde van het dienen zelf niet kent, maar alleen 's maandagsmorgens al zuurzoet zingt: „Wordt het dan nooit geen zaterdagavond?”

Issaschar is de man die het meeste wil betalen voor een goed bed, voor „goed voer en een droge ligging”, de man, die een standbeeld zou willen oprichten voor degene die het bed heeft uitgevonden, maar steeds hoopt, dat een ander het ((mede) namens hem zal doen.

Hij is de man, die geen dag langer zaken zal doen, wanneer hij „de koetjes op het droge heeft”, en geen dag langer zal werken dan de ingang van zijn pensioen, omdat hij altijd op de klok keek „of het nog geen tijd is” om te rusten, en omdat hij „zich voor een ander niet wenst dood te werken”. Waarom zou een mens

zich druk maken, anderen doen het ook niet voor mij. Idealen? Dat moet je overlaten aan jeugdige warmlopers, die het leven nog niet kennen. Zich zetten voor een ander of de gemeenschappelijke zaak? Laat ieder maar voor zichzelf zorgen.

„Toen hij de rust zag, dat zij goed was, en het land, dat het lustig, aangenaam, weelderig en lieflijk was”, ja toen wenste Issaschar zo min mogelijk lastig gevallen te worden met problemen, roeping, verantwoordelijkheid en zorgen. Hij wou nu ook eens „eindelijk” genieten.

Met zulke ogen kijkt Issaschar de wereld in. Ja, het is maar met welke ogen wij het leven en de wereld bezien, dat wil zeggen, met welk hart, dat achter de ogen ligt. Hij beziet alles vanuit het aspect van het „gemak dient de mens”. Hij kan en wil desnoods ook wel iets presteren voor dat gemak, maar dan moet het vaststaan, dat de prijs niet te hoog is, en dat het winstgevend is.

Zo is Issaschar de man van het koude onpersoonlijke door en door verzakelijke contract. Issaschar de harteloze!

Straks krijgt Issaschar het land van noord-Galilea, het prachtige Jizreël, dat zo vruchtbaar is, en dat veel oplevert met niet al te grote inspanning, en waardoorheen de grote handels- en oorlogsweg van noord naar zuid loopt.

Toen de mannen van Issaschar dit land toebedeeld kregen, riepen ze: Hebben we niet geboft, een reuze landje; en zo vruchtbaar, dat je het op slofjes aankunt; het groeit vanzelf.

Dat is de begeerte van helaas velen! Een beetje inspanning... een geweldig loon! Een beetje moeite... en heel veel rust! Een minimale prestatie... en een maximaal genot. „Recht op geluk”, zegt men tegenwoordig, en men bedoelt eigenlijk „recht op mijn geluk, ook al betekent dit het ongeluk van mijn naaste”. De materialist kent alleen stoffelijke winst, ook al wordt die behaald voor de prijs van geestelijk verlies.

Issaschar en zijn geestelijke kinderen hebben een waardeladder, waarop alleen tijdelijke winsten voorkomen, omdat voor hen de eeuwige winst een illusie is, of omdat de eeuwige winst heel dikwijls betekent tijdelijk verlies en altijd betekent zelf-verlies. „Recht op geluk”, maar men weet eigenlijk niet wat geluk is. Hier raken wij weer het Aserprobleem, omdat Aser het aardse geluk losmaakte van de hemelse zaligheid. Het is merkwaardig hoe de karakteristieke zonden van elke stam elkander raken in die ene wortel der wereldgelijkvormigheid, in die ene wortelzonde van de verzelfstandiging der aardse gaven, die God overbodig willen maken door zelf de taak van God over te nemen of de gave van God van God los te maken.

Toen ik een half jaar vóór de „Anschluss” van Oostenrijk aan Duitsland in eerstgenoemd land enkele weken vertoefde en met mensen uit zeer uiteenlopende kringen der maatschappij een praatje maakte over de nationale, economische en sociale toestanden, zei een kelner: „Es ist mir Wurst, welch Regiment wir haben, wenn wir nur zu fressen haben,” het laat me volkomen koud welke regering(svorm) we hebben, als we maar te vr . . . hebben.” We zullen niet graag ontkennen, dat het eten en de gevulde maag onder welk regeringssysteem ook een zeer belangrijke kwestie is, omdat we nu eenmaal geen engeltjes of spoken zijn, maar mensen van vlees en bloed. Toch is het gruwelijk wanneer de mens zich versmalt tot een louter dierlijk bestaan. Toch is de nood heel hoog gestegen, wanneer een mens denkt, dat „hij is wat hij eet”, en wanneer hij geen verband meer ziet tussen geestelijke waarden en de broodtrommel. Het is ontzettend, wanneer men geen oog meer heeft voor de mogelijkheden, dat stoffelijke en tijdelijke winst gepaard kan gaan met geestelijk en eeuwig verlies, waarbij men uiteindelijk ook uitkomt bij stoffelijk en tijdelijk verlies. Onze vriend de kelner zal na enige tijd wel ondervonden hebben, dat het hem niet meer totaal koud kon laten onder welke regering(vorm) hij zijn boterham had te eten. Dat velen praktisch zo leven en spreken is het resultaat van een monstreuze ineenstrengeling van de schuld der kerk en van de leugen der wereld.

De stoffelijke en geestelijke waarden zijn menigmaal dermate van elkander losgemaakt, dat daarin het tijdelijke en het eeuwige niets meer met elkander te maken hadden. Al te veel hebben wij de indruk aan de wereld gegeven, dat Jezus Christus alleen wat te schenken had aan de „onsterfelijke ziel”, en dat het eeuwige gelijkstond met het „hiernamaals”. En de wereld heeft hiermede haar leugen versterkt, als zou de kerk onder eeuwige geestelijke winst uitsluitend de hemel na dit leven bedoelen, en als zou het Evangelie van Jezus Christus het tijdelijke en het stoffelijke van generlei betekenis achten, zodat het geloof elke tijdelijke vooruitgang tegenstaat en elk stoffelijk genot zondig acht. Dit karikatuurchristendom is inderdaad „opium voor het volk” en levensvijandig. Maar Gode zij dank wordt het Evangelie ook anders gepredikt! De zonde van Issaschar is niet, dat hij genieten kan van een goede maaltijd en een schoon land, maar dat hij dit stoffelijk genot totaal losmaakte van geestelijke waarden, omdat dit stoffelijk genot het één en al voor hem was. Zulk genieten is zielloos als een lijk. Het is inderdaad de dood, zoals de banale genietter als mens, als compleet mens, dood is.

Mozes roept bij zijn afscheid uit: „Verheug u, o Issaschar, over uw hutten” (Deut. 33 : 18b).

Issaschar verblijdt zich over zijn woningen! Het huis is de plaats der rust, de sterke vesting van het eigen leven, het stille genot na volbrachte arbeid, de veilige haven na de tochten over de gevaarvolle levenszee. Maar . . . de sterkgebeende ezels werkt weinig en rust veel. Issaschar huldigt de platvloerse leuze: „waar ik het goed heb, is mijn vaderland”, want het laat me siberisch koud welke overheid we hebben, als ik maar mijn natje en droogte op zijn tijd heb. Zulke mensen kunnen zelfs een contract met de duivel afsluiten, wanneer ze er maar beter van worden. Zij vinden het duivelse juk alléén erg, wanneer hun lekker gemakzuchtig leventje in het gedrang zou komen. Dat is de geschiedenis van Issaschar.

Wanneer de vijand komt, dan rekenen de mannen van Issaschar snel uit, wat het voordeligste is: vechten voor de vrijheid of zich onderwerpen en er met belastingen vanaf komen. Ze geven natuurlijk, als het moet, liever hun goed dan hun bloed. Dat is de wijsheid van de gemakzucht. Waarom zou je de lasten van een oorlog op je rug nemen, als je er handig tussenin kunt liggen en met een beetje belasting toch nog wel rusten kan? Waarom zou je de zware verantwoordelijkheid van vrijheid en gerechtigheid dragen, wanneer je ook tussen die twee pakken kunt liggen?

Zo voert Issaschar de diplomatie van louter materiële berekening, en volgt hij de weg van de minste weerstand.

Toch kan het gebeuren, dat een klein oorlogje zonder al te groot risico, voordeliger is dan jarenlang belasting betalen, wanneer die belasting het karakter van uitplundering gaat dragen. Dan is Issaschar zowaar onder de helden. Eén keer gebruikt de sterkgebeende ezels zijn krachten om de lasten van vrijheid en gerechtigheid te torsen. Toen Barak en Deborah de stammen opriepen tot de vrijheidsstrijd, was de logge Ruben, die al maar „parlementeerde” over het vóór en tegen van het deelnemen aan de oorlog, te futloos en te dom om mee te doen, maar Issaschar was diplomatiek genoeg om te verstaan, dat nú een oorlog beter was dan rustig blijven zitten. De sterkgebeende ezels staat op! Issaschar kan wel, als hij maar wil. En hij wilde wél als het rekensommetje maar met een zoete winst sloot. „Aan koud water zou hij zijn handen niet branden.”

Nu, de macht van Jabin en Sisera liep ten einde. De „Realpolitik” van het opportunisme gebod nu toe te slaan (Richt. 5 : 15). Wat moeten wij denken van de vermelding van een richter uit de

In deze weg van berekening en diplomatie ging ook Baësa verder. De godsdienst moest „lonend” zijn, en een goede winst opleveren. „En zij noemde hem: Issaschar,” loon, voordeel, welvaart! Daar woont Issaschar in de vette velden van Jizreël. Eén stuk welvaart! Daar bloeit het natuurlijke leven in uitbundige rijkdom. Maar daar woont ook de geestelijke dood! Galilea ligt in de doodsschaduw der heidenen. Daar stompt de mens af door voorspoed en weelde. Daar wonen de mensen, die alléén nog kunnen denken in rijksdaalders, en alles omzetten in - en beoordelen naar het geldelijk gewin. Daar wordt de boerendochter voor zoonlief ten huwelijk gewaardeerd naar het aantal koeien dat haar vader op stal heeft staan. Daar worden allerlei andere en geestelijke waarden ondergeschikt gemaakt aan de „lustigheid van het land”. Daar woekert het proces der wereldgelijkvormigheid. Daar wonen de mensen die zo goddeloos praktisch en harteloos uitgeslagen zijn, dat ze nergens voor te vinden zijn dan voor datgene dat „loon” geeft.

Daar wonen ook Achab en Izebel in weelde zonder te vragen naar die hogere weelde van de dienst des Heren. Hier slaat God de Here ook met Zijn oordeel in om duidelijk te illustreren, dat dit tijdelijk gewin eeuwig verlies is. „Wie ver van U de weelde zoekt, vergaat eerlang en wordt vervloekt.” Dat zijn de rijke dwazen, die maar niet rijk willen worden in God. Hoe handig de diplomatie van Achab en Izebel was en hoe uitgeslagen de wijsheid van de rijke dwaas, de dwaasheid Gods blijkt sterker dan de wijsheid der mensen. „Vrees niet, wanneer een man rijk wordt, wanneer de eer van zijn huis groot wordt, want hij zal in zijn sterven niet met al medenemen, zijn eer zal hem niet nadalen. Hoewel hij zijn ziel in zijn leven zegent, en zij u loven omdat gij uzelfen goed doet, zo zal zij toch komen tot het geslacht harer vaderen; tot in eeuwigheid zullen zij het licht niet zien. De mens, die in waarde is en geen verstand heeft, wordt gelijk de beesten, die vergaan. Maar God zal mijn ziel van het geweld des grafs verlossen, want Hij zal mij opnemen” (Ps. 49 : 17-21, 16). Tijdelijke winst en eeuwig verlies. Het kan ook omgekeerd: tijdelijk verlies en eeuwig winst. Dan moeten wij niet zien naar de mens van het contract, maar naar de Mens van het kruis, Jezus Christus. Is er één aspect van de nood des mensen, waarbij wij niet uitkomen bij de Mens Jezus Christus?

Alle zonen van Jacob, de zichtbare zuilen van de oudtestamentische kerk, roepen in hun zonden om het éne fundament Jezus Christus, wyl anders het gehele gebouw ineen zou storten onder

Gods gericht; zij roepen ook in hun „deugden” om Jezus Christus, omdat zij „de gerechtigheid der wet” niet vervuld hebben. Daarom alleen heeft God in Zijn verbondstrouw „een poort voor Issaschar” geopend gehouden. Uiteindelijk is die poort niets anders dan „de deur der schapen”, Jezus Christus, buiten Wie niemand binnenkomt. Het is alles adventsgeschiedenis. Hij komt voor de „verloren schapen van het huis Israëls”. Zij hebben het Koninkrijk Gods niet verstaan door de werken der wet, „opdat niemand roeme”.

c. Berekening of geloof

Het beeld van Issaschar is het beeld van de natuurlijke mens, die ook nog religieus wil zijn, het beeld van de oude mens. Dat wil dus zeggen: Niemand kan zeggen: Ik ben vreemd aan deze Issascharzonde. Onze oude mens is helaas nog niet morsdood.

Wij gaan ook niet graag door voor sufferds. We voelen ons min of meer geveid, wanneer men van ons zegt „een handige jongen”, hoewel dit compliment ook een bittere bijsmaak heeft in onze mond.

Wij zijn allen kleine diplomaten, uitgerekend en uitgeslagen.

Wij willen ons doel bereiken, ons doel in *dit* leven.

En dan betonen we ons uit lijfsbehoud menigmaal als handige kooplui die van loven en bieden, van marchanderen en compromissen weten. Als ons doel maar bereikt wordt. En velen hechten zoveel waarde aan een rustig en gemakzuchtig leven, dat daarvoor prijzen worden betaald, die niet betaald mogen worden, omdat zij waarden uit het Koninkrijk der hemelen vertegenwoordigen.

Wij willen niet graag gestoord worden in onze levensgang. En we willen niet graag geïnterrupteerd worden door Jezus Christus.

De Heiland heeft het over een ander doel en een andere levensgang dan waarover wij het van nature hebben. Hij bedoelt een ander „loon”, een andere welvaart, een andere winst. Wij kunnen het soms heel ver brengen met onze berekening om loon. Heel ver in tijdelijke winst.

Het gevaar is niet denkbeeldig, dat wij de lankmoedigheid Gods over ons leven gaan aanzien voor zegen. Dat is wel zeer gevaarlijk. De tijdelijke welvaart en het aardse loon kunnen doel worden in plaats van middel en teken van een hogere welvaart en van een eeuwig genadeloon. Dan verzanden wij in de tijd en stikken we in de aarde.

„Wat baat het een mens, zo hij de hele wereld gewint, en schade lijdt zijner ziel?” Gij dwaas! Nog deze nacht!

Aan de Issaschar-stijl van het koelberekende verstand dat te verstandig geworden is om naar de dwaasheid van Jezus Christus te luisteren, hebben wij alle economische en imperialistische oorlogen onder volkeren en groepen te danken, ook alle onwaarsachtigheden, die op hun tijd aan het leven een onbetaalbare rekening presenteren.

Daar komen we niet vanzelf uit. Daar komen we niet uit door eigen diplomatie, ondanks alle economische, politieke en kerkelijke conferenties, ook al zijn we „ervaren in het verstand van de tijden”, ook al buiten wij het psychologisch moment uit, zoals Lea met haar dudaïm.

Hier is het wachten op een geestelijk moment, dat Jezus Christus door Zijn Heilige Geest ons schenken wil in de bekering. Er is geen aanknopingspunt tussen Lea en Maria, de dienstmaagd des Heren, mogelijk. Er is geen natuurlijke overgang van de diplomatie van Issaschar en „de hogere staatkunde” van Jezus mogelijk. Elk compromis betekent het voorzichtig verdrag met de duivel, de eigenwillige uitgerekende beeldendienst van Jerobeam en Baësa.

Het contract is nu eenmaal in deze zondige wereld het geregelmenteerde eigenbelang. En het kruis is nu eenmaal het zichtbare offer van Gods liefde. Jezus is ook anders ontvangen en geboren dan Issaschar. Issaschar, ontvangen van het vlees en geboren uit de diplomatieke vrouw Lea. En Jezus ontvangen van de Heilige Geest en geboren uit de *maagd* Maria, die vooral niet rekenen moest maar alleen geloven, en die niet rekenen moest op een aards loon, maar op „een zwaard, dat door haar ziel zou gaan”. Wij staan hier voor een andere orde van zaken. Ook hier! En altijd weer, en overal. Wij moeten niet naar de vette velden der zelfverzekerdheid in Jizreël, waar het bloed stuwt tot zelfbehoud, en de Baäls als beelden van de natuurlijke vruchtbaarheid thuis-horen, maar naar de armoedige stal van Bethlehem, en naar de povere onbelangrijkheid van Nazareth, en naar het dorre kruis, waar het bloed vloeit ten offer.

De wereldgeschiedenis en de geschiedenis van ons eigen leven hebben wel bewezen, dat de redding niet te verwachten is van de diplomatieke berekening van de onveranderde mens, van de tactiek van het welbegrepen eigenbelang, maar van de verzoening en de verlossing door het kruis, de tactiek van het welbegrepen Godsbelang, waarin – o, wonder! – ons belang alleen voor eeuwig veilig gesteld is. Het kruis is niet het symbool van het

diplomatieke evenwicht der krachten en tegenkrachten dezer wereld. Hier heeft God duidelijk laten zien, dat er geen evenwicht, geen harmonie, geen vrede is.

Jezus was zo gezien de slechtste diplomaat ter wereld, anders was Hij ook niet aan het kruis gekomen. Het volk vond ook, dat Zijn „politiek” gefaald had. En vele eigenwijze geleerden vinden nog, dat zij bij het kruis moeten spreken van een „koninklijke mislukking”. Zeker, naar de maatstaven van Lea, Issaschar, Jerobeam en Baësa, een mislukking.

God heeft in Christus niet alleen Zich Zelf geopenbaard, maar ook de mens. De mens, zoals God die bedoeld heeft. Deze Middeelaar is toch waarachtig God en waarachtig rechtvaardig mens. Bij het kruis kan alléén een verstandig woord over God en over de mens gesproken worden. Hier kan men ook alleen echt spreken over „humanisme” en het humane, het echt-menselijke. Anton van Duinkerken heeft eens met Kerstmis geschreven over „de menswording van de mens”. Ja, in Christus „wordt” God niet alleen mens, maar wordt de mens pas echt mens. Niet Lea en Issaschar zijn echte mensen in hun natuurlijke zonden, maar Maria vertoont door Christus iets van het echt-menselijke, en Jezus vertoont alles van het echt-menselijke. De nieuwe mens, de andere mens. Zie, de mens!

Het humanisme moet weleens tamboeren op een christelijk thema van de echte mens, helaas op onchristelijke wijze, wijl buiten Christus, en daarom ten diepste weer op on-menselijke wijze. Niettemin verootmoedigt ons dit. De orthodoxie make toch ernst met haar eigen belijdenis en overzie toch enigszins de draagwijdte ervan, dat Jezus Gods Zoon en mens is. God Zelf moest neerdalen om het humane te openbaren, van wortel tot rijpe vrucht. En dat in een onmenselijke wereld! Dat liep niet uit op een rekensommetje om tussen de pakken als een luie ezel te gaan liggen, maar op het dragen van alle lasten der zonden, niet het minst de last der zondige berekening. Dit tijdelijk verlies, waarin Jezus drieëndertig jaren leefde, leed, ter helle voer, stierf en begraven werd, bleek nu eeuwige winst te zijn.

Dat was de berekening van God, die Jezus alléén door het geloof kon uitvoeren. Het kruis blijkt de enige realiteit te zijn, die alle andere werkelijkheden overleeft en daardoor veroordeelt.

Hoe kan deze Heilige, Die alleen met de wil des Vaders *rekent*, en daardoor alle ingewikkelde problemen herleidt tot één vraag, praktisch, diplomatiek, handig en uitgerekend zijn in de gangbare zin des woords?

Hij alleen heeft consequent in Zijn levens- en stervensprogramma de wil des Vaders doorberekend.

Elk loon, of dit nu kwam van de kant van de duivel in de verzoeking in de woestijn, of van de kant van Zijn moeder Maria, van de kant van het vleeselijke volk om Hem Koning te maken of van de kant van Petrus om Hem voor het kruis te behoeden, heeft Hij afgewezen. Een *ander* „loon” interesseerde Hem. Het was Hem niet onverschillig uit wiens hand Hij loon, zelfs het dagelijks brood, ontving.

Dit kon alléén door de berekening des geloofs! Ook een berekening, maar waarin God de Eerste, de Laatste, de Enige was, Die gewicht in de schaal legde, en winst- en verliesrekening sluitend maakte.

Hij was niet gelijk aan de oudste broer uit de gelijkenis van de verloren zoon, die uit berekening en om loon op de boerderij van zijn vader bleef, terwijl hij wellicht ook nog te weinig fantasie had om enige risico's van het avontuur te nemen.

Jezus was gelijk aan . . . ja aan wie? Aan niemand. Hij was alléén gelijk aan Zichzelf, aan God, het „uitgedrukte beeld van Zijn zelfstandigheid”.

Hij werkte niet om loon, maar om God, en dit juist kon God alleen „belonen”. In het loon dat Hij verwachten kon van een rechtvaardig God en getrouw Vader, verwachtte Hij God Zelf en al Zijn deugden. Er bestond voor Hem geen loon op zichzelf, los van de Vader. Daarom kon Hij zien op de „vergelding des loons”. „Om de arbeid Zijner ziel zal Hij het zien, en verzadigd worden”, want . . . „Hij zal velen rechtvaardig maken”. Anderen! Dat was Zijn loon, en in die anderen, in die goddeloze kinderen van Issaschar, Gods trouw. Wij hebben te kiezen: Issaschar of Jezus Christus. Tweeërlei diplomatie, tweeërlei berekening, tweeërlei loon en winst. Het contract of het kruis. Het gereglementeerd eigenbelang of het offer.

Wie bij het kruis terechtkomt en zich laat oordelen en vrijspreekt, komt er nooit meer van los en gaat uit pure dankbaarheid bidden om het kruis voor de discipel. En dan zullen wij weer gaan werken, en handel drijven, zaken doen en ploeteren, zelfs aan politiek doen in deze wereld van contracten en voordelige overeenkomsten die ook niet eens gehouden worden, wanneer het „voordeel” dit eist. We zullen heel nuchter in deze wereld staan, en toch niet van deze wereld zijn.

Al deze dingen zijn geen doel meer op zichzelf, en niets is meer doel in zichzelf, want niets bestaat in en op zichzelf, ook niet de winst van het leven, alles is in Christus verborgen. Het gaat om

dat dwaze Godsrijk, dat er een andere berekening op na houdt, waarvan vlees en bloed geen verstand heeft, en dat eeuwig aan het langste eind trekt, want het korte eind van het zelfverlies is juist het langste eind van het zelfbehoud. En we glimlachen wat wanneer de mensen van ons zeggen: „Hij is niet altijd even praktisch”, want we hebben een andere praktijk leren kennen, de praktijk van het kruis. En we hebben ook anders leren rekenen, namelijk als discipel. Wat zei Jezus ook weer als een examen voor ieder, die Zijn discipel wilde worden? „En wie zijn kruis niet draagt, en Mij navolgt, kan Mijn discipel niet zijn.” Wij krijgen nogal eens de indruk, dat de duivel het maar al te goed gelukt om een ander criterium te stellen voor het discipelschap. Hij laat Issaschar rustig Issaschar, hij laat hem intact wat zijn eigenlijke structuur aangaat, zodat Issaschar, de man van het weloverwogen eigenbelang, zichzelf kan blijven. Maar Jezus zegt: Wie Mijn discipel wil zijn, kan zichzelf niet blijven, maar drage zijn kruis als doodvonnis Gods, en die zegge „neen” tegen zichzelf, en die lere een andere praktijk en een andere berekening en ander loon. Daarom voegt de Heiland deze waarschuwing erbij voor ons, die zo makkelijk met de vlotheid der oppervlakkigheid en met enthousiasme van ons idealisme menen discipel van Jezus te willen zijn. Het is de waarschuwing, waarop Issaschar nota bene in zijn handigheid beslag heeft weten te leggen, alsof zij hem en zijn levensstijl in het gevlug komt. Een waarschuwing, die ook de duivel in onze mond kan leggen, maar dan als leugen, dat wil zeggen als precies het omgekeerde van wat Jezus bedoelde. Hoe dikwijls wordt het waarschuwend woord van de Heiland: „Want wie van u, willende een toren bouwen, zit niet eerst neder, en overreket de kosten, of hij ook heeft hetgeen tot volmaking nodig is? Alzo dan een iegelijk van u, die niet verlaat alles wat hij heeft, die kan mijn discipel niet zijn” (Luk. 14 : 27, 28, 33) aangehaald door kinderen van Issaschar, die liever tussen de lasten der roeping en de pakken der verantwoordelijkheid blijven rusten, dan de lasten te dragen. Dit woord wordt menigmaal misbruikt door met de koude berekening van het verstand als laatste doorslaggevende macht de tanden van het geloof uit te breken, om te remmen de vaart van het Rijk Gods, dat met geweld komt. Maar Jezus bedoelt dit woord als een doodsteek in het leven bij de gratie van het contract en in de diplomatie van het natuurlijke hart. „Wie Mijn discipel wil zijn”, moet even weten wat dat inhoudt, en welke levensstijl dit met zich meebrengt, omdat velen *dat* niet overzien hadden en *dat* niet bedoelden.

„Wie Mijn discipel wil zijn”, wete nu heel goed, dat dit alleen mogelijk is door volkomen overgave aan de Meester, Die alles over ons te zeggen heeft, Die alles mag vragen, en alles wil geven, en overal ons heen kan brengen, en Die ons leert, dat het niet meer gaat om *ons* maar om God en de naaste, en niet meer gaat „om er beter van te worden”, ook al wordt onze lieve Heer erbij gehaald. In één woord, wie discipel van Mij wil zijn, moge op alles voorbereid zijn: op smaad en gevangenis, op ziekte en gebroken idealen, op lijden en dood, ook op eer nu en dan, maar dan een eer van heel bijzondere soort, ook op voorspoed, maar dan alleen als bemoedigende glimlach Gods, ook op rijkdom hier en daar, maar dan niet als bezit maar als proef wat we er mee doen als dienst aan God en de wereld, ook op „loon” maar dan als verrassend begeleidend verschijnsel, als de zaligheid van het mogen dienen.

Velen staan vreemd te kijken bij de ervaringen, die zij opdoen in hun discipelschap. Ze menen dat de vervolging en de verdrukking er niet bij horen. Ze menen, dat het zelfverlies om Christus' wil er niet bij hoort. Ze hebben de kosten niet berekend! Of liever, ze hebben een rekening opgemaakt volgens Bartjens en Issaschar op hun tien dode vingers. Jezus rekent anders! De rekening van het geloof. En wie geloof zegt, zegt God in Jezus Christus. De rekening van Christus. Anders, totaal anders. Volgens Issaschar, die „het zekere voor het onzekere neemt”, was Abraham niet praktisch om uit het land Ur der Chaldeeën te trekken, „niet wetende (van tevoren) waar hij uit zou komen”, en Mozes was ook niet uitgeslapen, die zijn prachtige carrière vergooide ter wille van dat gehate slavenvolk, en de profeten evenmin, die geen water in de wijn konden doen, en Jezus allerminst, Die door „eigen schuld” aan het kruis kwam, en de martelaren en discipelen ook niet. En toch... zij allen waren „praktisch”, want al kwam er geen toren van Babel van, wel het teken, dat God Zelf een sterke toren is. Daarom... „zijn anderen uitgerekt geworden, de aangeboden verlossing niet aannemende, opdat zij een *betere* opstanding verkrijgen zouden”. „Hoe is het mogelijk?”, zegt ons vlees in koor met de uitgeslapen kinderen van Issaschar. Waarom de kans van de aangeboden verlossing niet gegrepen? Waarom? Wie de verlossing uit de hand van de duivel aanneemt, heeft tijdelijke winst, maar eeuwig verlies. En wie de verlossing alléén uit de hand van Christus wil aannemen, zal zeker spreken van tijdelijk verlies, maar zal tegelijk roemen van eeuwige winst. Het geloof is kieskeurig, omdat het niet om het even is uit welke hand het iets ontvangt. Alles is eraan gelegen.

Twaalfduizend van het geslacht van Issaschar zijn door de poort, „de deur der schapen”, Jezus Christus gegaan, en zijn gestorven aan de kreet van moeder Lea, omdat zij de stem van de Goede Herder gehoord hebben, en zijn gevolgd. Ze zijn vergezeld door de Heilige Geest (Openb. 7 : 7).

„Zie! Ik kom haastelijk, en Mijn loon is met Mij, om een iegelijk te vergelden, gelijk zijn werk zal zijn” (Openb. 22 : 12).

Toch loon, maar niet het loon van het contract, o Lea en Issaschar, maar het loon van het kruis. Deze diplomatie uit de hemel faalt nooit. Deze rekening komt alléén uit. En „wij zijn onnutte dienstknachten”.